

Samlingspolitik Botanisk Have

Denne samlingspolitik gælder for alle medarbejdere på Statens Naturhistoriske Museum, samarbejdspartnere, studerende og frivillige. Dele af denne politik gælder også for besøgende og brugere af samlingerne.

Samlingspolitikken blev godkendt af direktionen for Statens Naturhistoriske Museum 3. juni 2026 og er gældende, indtil en revision igangsættes af vicemuseumschefen for samlinger.

INDHOLD

SIDE

1. Oversigt over samlingspolitikken.....	3
2. Botanisk Haves formål.....	3
3. Beskrivelse af Botanisk Haves samlinger.....	3
4. Lovgivning.....	4
5. Accessionering.....	4
6. Håndtering af Botanisk Haves plantesamling.....	7
7. Adgang til og brug af Botanisk Have.....	8
8. Procedure for revision af samlingspolitik.....	9

Samlingspolitik for Botanisk Have

1. Oversigt over samlingspolitikken

Botanisk Haves samlingspolitik fastlægger retningslinjerne for samlingernes forvaltning, udvikling og begrænsning, så haven bedst muligt lever op til de vedtagne formål.

Samlingspolitikken danner grundlag for håndtering af planter i samlingen, ressourceplanlægning, accessioner, vedligeholdelse og udskillelse af materiale. Samlingspolitikken fungerer som et sæt retningslinjer for havens medarbejdere, samt museets øvrige ansatte.

Samlingerne skal vedligeholdes på et videnskabeligt og hortikulturelt højt niveau. Prioritering af samlinger og opgaver varetages af Botanisk Haves enhedsleder, kuratorer og samlingsmedarbejder, herefter benævnt Botanisk Haves samlingsgruppe.

Botanisk Have er en del af Statens Naturhistoriske Museum, som er en del af Københavns Universitet og agerer derfor indenfor universitets juridiske rammer, men er også omfattet af Museumsloven. De juridiske rammer for museets arbejde er beskrevet i museets *Collections Governance Policy*.

2. Botanisk Haves formål

Botanisk Have er en levende videnskabelig samling med fokus på bevaring af truede plantearter. Botanisk Have har derfor en særlig rolle på Statens Naturhistoriske Museum, idet vi:

- Kuraterer Danmarks nationale levende plantesamling fra ind- og udland
- Samarbejder nationalt og internationalt om at bevare og sikre truede plantearter
- Forsker i planters diversitet og bevaring med udgangspunkt i havens samlinger
- Opretholder den højeste gartnereskspertise i dyrkning og pleje af planter
- Engagerer offentligheden gennem botanisk formidling for en bæredygtig fremtid og tilbyder en oplevelse af levende plantesamlinger midt i byen

3. Beskrivelse af Botanisk Haves samlinger

Botanisk Have rummer Danmarks største samling af levende planter. Plantesamlingen er resultatet af flere hundrede års indsamlinger af plantemateriale fra hele verden. Botanisk Have har derudover en frøbank med særligt fokus på danske vilde planter. Samlingerne er afgørende for at udvide vores forståelse af verdens flora.

Opbygningen af Botanisk Haves plantesamling og samlingsprioritering har i det store hele historisk været som i andre botaniske haver. Fokus har oprindeligt været på medicinske planter, men i dag prioriteres arbejdet med bevarelse, forskning og formidling højest.

Botanisk Have rummer ca. 8000 forskellige arter af levende planter (eksklusive dubletter), alle registreret i databasen IrisBG. De repræsenterer knap 300 familier, ca. 2200 slægter, samt et antal forsøgsplanter, der ikke alle er registreret.

Botanisk Have har mange vigtige samlinger, fx den historiske koglepalmesamling i Palmehuset, specialsamlingen af Sydøstasiens orkideer, sukkulentsamlingen, og planter fra Galápagos og Madagaskar. Udendørs kan nævnes områder som Dansk Kvarter, Stenhøjen, Staudekvarteret, Rododendronkvarteret, nåletræssamlingen og den forhistoriske have.

Botanisk Haves primære fokusområde er *ex-situ* bevarelse af planter, der er truede eller beskyttede i naturen. Disse er ofte registreret på nationale eller internationale rødlistor, som fx IUCNs rødliste, og det er en af Botanisk Haves vigtigste ansvarsområder at være med til at bevare disse truede plantearter. Dette foregår konkret ved at høste frø og opformere til Botanisk Have selv og til andre botaniske haver og frøbanker. I fremtiden vil Botanisk Have øge sit engagement i *in-situ* bevaringsaktiviteter både i Danmark og i udlandet.

Botanisk Haves frøbank indeholder frø fra truede plantearter fra hele verden med fokus på danske hjemmehørende arter. Frøbanken opdateres løbende med nye accessioner med det mål at sikre frø af alle vilde danske plantearter.

Siden 2018 har Botanisk Have været akkrediteret hos BGCI (*Botanic Gardens Conservation International*) som en anerkendt botanisk have. Siden 15. oktober 2025 også anerkendt som *Conservation Practitioner*; en botanisk have med fokus på bevaring. Dette indebærer øget opmærksomhed på bevarelse af truede plantearter, nationalt og internationalt.

4. Lovgivning

Botanisk Have er forpligtet til at overholde relevante nationale og internationale love og konventioner, som Danmark har ratificeret, herunder specielt:

- *Konvention om international handel med udryddelsestruede vilde dyr og planter* (CITES)
- *Konventionen om den biologiske mangfoldighed*, også kaldet Biodiversitetskonvention (CBD)
- *Nagoya protokol om udbyttedeling af udnyttelsen af genetiske ressourcer* (Tillæg til CBD)
- EU's ABS-forordninger: *Forordning (EU) nr. 511/2014 og gennemførelsesforordning (EU) 2015/1866*.

For at imødekomme disse forpligtelser, følger Botanisk Have generelt de anbefalede praksisser fra blandt andet CETAF - *Code of Conduct and Best Practice for Access and Benefit-Sharing*, og BGCI. Når det er muligt, bruges IPEN ved ikke-kommerciel udveksling af levende plantemateriale mellem botaniske haver.

5. Accessionering

Planter, der dyrkes i Botanisk Have skal overordnet set være relevante i forhold til et eller flere af havens formål. Planter med dokumenteret vild oprindelse foretrækkes.

5.1 Generelle krav til planter, der dyrkes i Botanisk Have

Som hovedregel skal planterne i Botanisk Have opfylde mindst et af følgende kriterier:

- Være bevaringsværdige (udryddelsestruede og/eller sjældne)
- Være taksonomiske interessante og/eller repræsentative, dvs. samlet bidrage til at repræsentere et bredt udsnit af dyrkbare familier og slægter, der kan dyrkes i Botanisk Have (enten udendørs eller i væksthuse)
- Have kulturel og/eller historisk interesse
- Være relevante for forskning
- Repræsentere et prioriteret geografisk område
- Vise usædvanlig tilpasning, fx kødædende (carnovori) eller parasitiske planter
- Have usædvanlig morfologi
- Have etnobotanisk eller hortikulturel interesse med præference for arter (ikke kultivarer)

Arter, der er akut truede i naturen, bør kun indsamles, hvis formålet er at sikre dem gennem *ex-situ* bevarelse.

Planter, der indlemmes i Botanisk Haves samlinger, må aldrig unødigt reducere vilde populationer af truede arter *in-situ*.

5.2 Accession og vedligehold af plantemateriale

Botanisk Have modtager nyt plantemateriale, hvis det er af bevaringsværdig, videnskabelig og formidlingsmæssig værdi. Samlingerne udbygges hovedsageligt ved indsamlinger i naturen og udveksling med andre botaniske haver og ind i mellem via plantedonationer.

Nye accessioner til Botanisk Have bør opfylde kriterierne nævnt i afsnit 5.1. Accessioner som opfylder disse kriterier, skal have førsteprioritet og kan erstatte planter, der ikke opfylder kriterierne. For eksempel vil planter af vild oprindelse med komplette metadata foretrækkes frem for planter af ukendt herkomst.

Ved indsamling af nyt plantemateriale i naturen skal formålet defineres inden: Hvad skal planterne bruges til? Hvilken art, familie, gruppe af planter og antal? Der må kun indsamles det, der skal bruges, og populationen skal efterlades i en bæredygtig tilstand.

Alle indsamlingstilladelser fra relevante offentlige institutioner og private grundejere skal være indhentet inden indsamling, og det tilrådes, at der etableres et samarbejde med den lokale ekspert eller botaniske have.

Alt indsamlet materiale skal dokumenteres med dato, GPS-lokation og habitatbeskrivelse, samt anden metadokumentation, som efterfølgende skrives i databasen.

Levende indsamlet plantemateriale, sættes med det samme i karantæne i havens karantæneområde (se afsnit 6.2).

Botanisk Have har mulighed for at modtage donationer af planter og frø, hvis de er indsamlet i overensstemmelse med gældende national og international lovgivning og lever op til kriterierne for plantemateriale i Botanisk Have. Der må ikke være krav tilknyttet materialet ved overdragelsen til

Botanisk Have. Der kan heller ikke modtages frø og planter fra Botanisk Haves gæster eller andre medmindre giveren kan dokumentere at materialet lever op til Botanisk Haves retningslinjer og gældende lovgivning.

Botanisk Have kan undtagelsesvis modtage konfiskeret materiale fra politi og toldmyndighed uden den krævede indsamlingsdokumentation.

Generelt skal Botanisk Have sikre at

- Plantemateriale er indsamlet på lovlig vis i oprindelseslandet, hvad enten det var *in-situ* (feltarbejde) eller *ex-situ* (udveksling, donation eller køb)
- Det er eksporteret og importeret legalt, inklusive overholdelse af CITES-regler
- ABS-regler (fx tilladelse eller aftaler om brug og deling) er afklarede og noteret

Informationer om ABS og andre forhold eller begrænsninger for brug, skal beskrives på accessionen i IrisBG, så samlingspersonalet kan se det og dele med andre når passende.

Botanisk Haves frøbank rummer frø fra indsamlinger i naturen og fra havens egne planter. Den nye og opdaterede frøbank bliver Danmarks nationale frøbank for både danske planter og internationale truede arter og understøtter derved opformering og bevarelsesarbejdet nationalt og internationalt.

Alle accessioner, der skal indgå i Botanisk Haves permanente samlinger, skal identificeres, registreres i havens database og tildeles et accessionsnummer af havens samlingsmedarbejder. Registreringen for hver accession skal indeholde oplysninger om accessionsnummer og dato for registrering, navn, autor, familie, relevante metadata og placering i haven. I mange tilfælde vil en række yderligere oplysninger kunne indføres i databasen, fx data vedr. indsamler, lokalitet og dyrkningskrav. Databasen opdateres løbende af samlingsmedarbejderen og gartnerne. Planter, der kortvarigt dyrkes til forsknings-, formidlings- og undervisningsprojekter, kan senere optages i havens samling, hvis de opfylder kriterierne i afsnit 4 og 5.1. Botanisk Haves samlingsgruppe og gartnerne skal i fællesskab sikre samlingernes vedligeholdelse; kvantitativt og kvalitativt. Herunder at imødegå eventuelle tab i samlingerne ved at sikre jævnlig fornyelse af planterne gennem opformering.

En risikovurdering skal foretages inden nye accessioner introduceres ved at følge retningslinjerne fra *European Code of Conduct for Botanic Gardens on Invasive Species*, så invasive arter, der kan skade haven eller den naturlige flora, undgås. Dette gælder også for planter til midlertidige forskningsprojekter.

Nye levende planter modtaget udefra skal i karantæne i 6 uger, før de må indlemmes i samlingen permanent.

Botanisk Have skal sikre samlingerne mod tyveri, hærværk og anden overlast. Særligt værdifulde planter bør placeres så sikkert som muligt ved at følge Botanisk Haves værdiredningsplan.

Botanisk Haves kurator varetager bestemmelsen af plantematerialet af nye som ubestemte arter. Relevante interne, som eksterne eksperter, hjælp til plantebestemmelse koordineres af kurator.

Det er ønskeligt, at der med mellemrum foretages revision af plantegrupper i haven (af slægt eller familie), og at dette gøres mindst hvert femte år. Den udførte revision bør samtidig vurdere om en plantegruppe er rimeligt repræsenteret i havens samling i forhold til Botanisk Haves samlingspolitik.

5.3 Deaccession af plantemateriale

Beslutning om afskaffelse af materiale er Botanisk Haves samlingsgruppes ansvar. Havens gartnere skal forelægge ønske og årsag om udskillelse af planter fra samlingerne til samlingsgruppen.

Hvis materiale i samlingerne går tabt, bør det besluttes af samlingsgruppen og den ansvarlige gartner, om der skal foretages en nyanskaffelse.

Hvis planter i samlingerne ikke opfylder kravene til plantemateriale i haven (afsnit 5.1 og 5.2), og således ikke har relevans i forhold til havens formål, kan det blive aktuelt at fjerne dem fra samlingen.

Planter, plantedele og frø må ikke sælges, hjemtages eller overdrages til andre, dette gælder også planter og frø, der udgår af samlingen.

6. Håndtering af Botanisk Haves plantesamling

Havens plantesamling skal holdes sund og sygdomsfri, så planterne udvikler og præsenterer sig bedst muligt under de givne vilkår de dyrkes i.

Rettidig opformering af planterne er essentiel for samlingens overlevelse og bør efterleves i det omfang, der er plads og ressourcer. Denne vurdering tages i samråd med samlingsmedarbejderen.

Dyrkning af en rødlistet plante kræver indsigt og viden i plantens naturlige levevilkår, idet man skal prøve at skabe de samme dyrkningsbetingelser i Botanisk Have. Rødlistede planter skal opformeres rettidigt, hvis de ikke trives. Ideelt bør der altid være mere end én plante af de rødlistede planter, enten i et andet væksthuse/udendørsområde eller i andre botaniske haver.

Den daglige håndtering af planterne er beskrevet i Botanisk Haves vedligeholdelsesplan for alle områder i haver. Planen inkluderer blandt andet oplysninger om korrekte dyrkningsforhold, beskæring, udtynding, lugning, gødning, samt brug af biologiske bekæmpelsesmidler (nyttedyr) og eventuel kemiske bekæmpelsesmidler (pesticider eller herbicider). Botanisk Have bruger kun gødning, pesticider og herbicider, som er godkendt i EU og Danmark, og der vælges altid det mindst skadelige bekæmpelsesmiddel.

Områderne, som planterne dyrkes i, skal fremstå flot anlagt og velplejet på et højt gartnereteknisk niveau. Plantesamlingen placeres i videst muligt omfang, så planten/området kan nydes og formidles på bedst mulige og repræsentative måde.

Planter der kan være til fare for publikum, fx gamle syge træer, skal løbende vurderes. Er de til fare

for publikum og ansatte, deles dette med samlingsgruppen, der herefter tager hånd om det videre forløb. Er det en rødlistet plante, sættes et opformeringsarbejde i gang med det samme.

6.1 Samlingernes placering og opdeling i væksthuse og på frilandsarealer

Der skal så vidt muligt opretholdes dyrkningsarealer både på friland og i væksthuse, som muliggør dyrkning af arter fra forskellige klimazoner med hensyntagen til lys, temperatur, fugtighed, vækstbetingelser, næringsforhold og jordbund.

6.2 Beskyttelse af Botanisk Haves levende samling

Botanisk Have bestræber sig altid på at bruge biologiske bekæmpelsesmidler mod skadevoldere. Kun ved aggressive angreb der ikke kan bekæmpes på anden vis, kan der benyttes pesticider og herbicider.

I forbindelse med invasive skadevoldere, der ikke kan bekæmpes på anden vis, kan der benyttes gift for at passe på planterne. Planternes ve og vel vil altid komme i første række.

Planter, der allerede findes i Botanisk Have og udgør et problem med en enten aggressiv eller direkte invasiv karakter, skal bekæmpes manuelt eller med relevante godkendte herbicider.

Alt nyt plantemateriale (planter med rod og stiklinger) til Botanisk Have, skal ved ankomst placeres isoleret fra Botanisk Haves samling i et dertil indrettet karantæneområde. Der vil være fokus fra gartnerens side på hygiejne for haveredskaber, humus og lignende brugt i dette område. Dette er så der ikke spredes sporer, æg med videre i haven. Dette gælder også for plantemateriale, der er konfiskeret i tolden og videresendt til identifikation i Botanisk Have.

Plantemateriale skal vurderes løbende i karantæneperioden på 6 uger, før det eventuelt inkluderes i Botanisk Haves samling.

Frø, der modtages fra andre botaniske haver og vilde indsamlinger, vurderes af havens medarbejdere ved ankomst til Botanisk Have. Hvis frøenes tilstand er god; de ser sunde ud og er ikke angrebet af svampe eller smådyr, overføres disse til havens *ex-situ* frøbank eller sås af gartnerne.

7. Adgang til og brug af Botanisk Have

Botanisk Haves samlingsgruppe har ansvar for adgang til og brug af den levende samling til forskning, undervisning og formidling. Samlingerne skal være tilgængelige efter behov og hensyntagen til planternes trivsel og bevaring, dog kan visse områder og planter være underlagt restriktioner.

Plantemateriale til brug for forskning kan rekvireres, men udleveres først efter modtagelse af et underskrevet donationsdokument (*Material Transfer Agreement* (MTA)), som beskriver, hvis der er specielle forhold eller restriktioner, der er associeret med materialet. Beslutning om udlevering af materiale er samlingsgruppens ansvar.

Medmindre andet er aftalt, må indsamling og afskæring af plantemateriale kun foretages af havens personale.

Ved deling af plantemateriale til andre botaniske haver, vurderes planternes sundhedstilstand inden udlevering. Som hovedregel sendes/udleveres plantemateriale kun som bar-rods planter, stiklinger eller frø.

Udlån af planter i forbindelse med interne udstillinger og arrangementer på Statens Naturhistoriske Museum, kan kun ske efter aftale med Botanisk Haves samlingsgruppe.

Botanisk Have støtter en række forskellige forsknings- og formidlingsprojekter. Alle projekter skal først drøftes med og godkendes af samlingsgruppen, inden man begynder at søge midler til sit projekt. Der bør i finansieringsplanen for et sådant projekt søges finansiering til at dække udgifter til personale og infrastruktur i Botanisk Have.

8. Procedure for revision af samlingspolitik

Denne samlingspolitik erstatter alle tidligere samlingspolitikker.

Samlingspolitikken for Botanisk Have skal revideres mindst hvert femte år for at sikre at den lever op til gældende lovgivning og standarder og forbliver en brugbar vejledning for museets personale og museets direktion.

Vicemuseumschefen for samlinger vil være ansvarlig for at forelægge forslag til ændringer for museets direktion for endelig godkendelse.

Godkendt af: Direktionen, Statens Naturhistoriske Museum

Dato for godkendelse: 3. juni 2026

Dato for næste gennemgang: 3. juni 2031